

УДК 159.938.3:378

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2020.7.8>

Я-ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: СТАТИЧНІ Й ДИНАМІЧНІ АСПЕКТИ

Богдана Іваненко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
пр. Академіка Глушкова, 2а, Київ, Україна, 03680
e-mail: dana.ivanenko27@gmail.com*

У статті розглянуто феномен Я-ідентичності в його статичних і динамічних характеристиках. Проаналізовано наукові праці, результати яких дали підстави стверджувати, що в сучасній психології є стійка тенденція включати цей феномен в інші психологічні (і не лише психологічні) феномени, а також розглядати ідентичність в контексті соціальних явищ, які відбуваються в сучасному суспільстві.

У статті показано, що провідний вплив на формування Я-ідентичності здійснюють неусвідомлювані механізми психіки – інтроекція, ідентифікація, відчуження в досвіді раннього дитинства. Зріла Я-ідентичність передбачає стійке почуття внутрішньої цілісності особистості й гармонійної інтеграції із соціальними вимогами.

На заваді формуванню зрілої Я-ідентичності нерідко стають внутрішні перешкоди, зокрема особистісна проблема, неусвідомлювана внутрішня суперечність, внутрішній конфлікт, які не можуть бути самостійно розв'язані суб'єктом через їх глибинні витоки. У цьому випадку надмірна фіксація на дефіцитарних аспектах власного «Я» спричиняє відступи від реальності, викривлення в оцінюванні власного «Я». Знаходження суб'єктом власної Я-ідентичності пов'язане з переживанням себе в гармонійному зв'язку зі світом, передбачає здатність до самоаналізу та саморозуміння.

Доведено, що Я-ідентичність має дві провідні функції. Функція стабілізації – збереження відчуття Я-цілісності у змінних умовах життєвого шляху особистості. Динамічна функція – урівноваження самоставлення (внутрішнього світу) й самопрезентації особистості, поступове і багаторівневе пізнання власного «Я», особистісне змінювання й самоактуалізація на основі внутрішніх сформованих стандартів психічного життя. На функціональному рівні Я-ідентичність забезпечує саморегулювання, тобто приведення себе в оптимальне функціонування у поточній ситуації, та підтримку сталого позитивного образу «Я» незалежно від впливу ситуації.

Показано, що динамічний аспект вияву ідентичності представлений крізь індивідуальну неповторність самоставлення людини, статичний полягає в її сталій, інтеграційній функції «Я». Прогресивна статичність Я-ідентичності – це глибоке знання власної психологічної сутності, здатність до гармонійної взаємодії з соціумом, відповідність намірів особистості її реальним діям.

Ключові слова: сформована ідентичність, досягнута ідентичність, статика й динаміка психіки, особистісна проблема, свідомий і підсвідомий рівні психіки, самототожність, спрямованість особистості, прогресивні установки.

Вступ. Сучасна людина живе в умовах постійних суспільних і природних потрясінь, трансформацій, інформаційних потоків, а тому закономірним є прагнення набути психологічної стійкості у мінливій та непередбачуваній дійсності. Стрімкий ритм сучасного життя висуває нові вимоги до особистості: занурення в різнопланові соціальні відносини, широка варіативність поведінки залежно від зміни ситуації, ефективність саморегуляції тощо. Саме тому здатність людини бути самототожною, усвідомлювати, розуміти й зберігати власну Я-ідентичність стає важливою запорукою відновлення психологічного ресурсу й успішної самореалізації.

Аналіз сучасних досліджень, присвячених проблемі ідентичності (Є. Белінська, В. Буденкова, Є. Савельєва, С. Соловійова, М. Гончарова, Є. Крупник, Л. Шнейдер та інші), засвідчує, що останніми роками відбувається значне посилення інтересу до концепції ідентичності не лише з боку психологів, а й психіатрів, соціологів, філософів, медиків, журналістів та інших. Поняття ідентичності в останні десятиліття, окрім психології, стало належати до різних галузей гуманітарного знання, адже у зв'язку із суспільними процесами зростає увага до процесу соціальної ідентифікації, самореалізації особистості, а також до процесу створення стану усвідомленості як базової установки на себе.

У сучасній психології спостерігається тенденція відмови від розгляду Я-ідентичності як статичного незмінного утворення (частина самосвідомості), усе частіше цей феномен розглядають як суто динамічний, такий, що стосується сфери людських взаємовідносин, потреб комунікації та самопрезентації [1].

Я-ідентичність визначають як незмінний стан самототожності або як динамічні множинні Я-ідентифікації, що змінюються під впливом зовнішніх чинників. Глибинно-психологічні детермінанти формування Я-ідентичності мало досліджені, провідна роль у формуванні й самовизначенні Я-ідентичності відводиться свідомості.

Наш досвід практичної роботи дозволяє стверджувати, що статичні й динамічні характеристики ідентичності особистості є більш широким і глибинним феноменом, який виходить за межі необхідності комунікації й особистісних змін під впливом вимог ситуації. З огляду на те, що статичні й динамічні характеристики у психіці перебувають у невід'ємному взаємозв'язку й стосуються як свідомого, так і несвідомого рівнів психіки, важливо звернути увагу на залежність статичних аспектів Я-ідентичності особистості від підсвідомих / базисних переконань (установок) щодозовнішнього світу й образу власного «Я», які формуються внаслідок раннього кризового (часто травматичного) досвіду дитинства суб'єкта та під впливом дії закономірних механізмів психіки.

Здатність (і можливість) людини змінити установки, спрямовані на власне «Я» (під впливом зміни ситуації та нової інформації), корелює з її «психологічною пропрацьованістю» (з позиції психотерапії), з психологічною відкорегованістю (з позиції сучасної глибинної психології), а також із розвитком психологічної зрілості як показником ефективності пошуку, усвідомлення суб'єктом власної Я-ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Філософські дослідження подарували психології уявлення про самототожність як: 1) сутнісну властивість буття з акцентом на властивій людині незмінній сутності: людині притаманне єдине цілісне «Я», яке забезпечує відчуття самототожності; 2) зміщення уваги з єдності й цілісності як фундаментальних властивостей особистості на розрізнення, внутрішню суперечливість, множинність внутрішнього світу людини. Проблема ідентичності вийшла за межі філософії у другій половині ХХ століття, коли дослідники звернули увагу на кризу ідентичності як втрату особистістю власної самості та пошук шляхів збереження здорової Я-ідентичності.

У психології поняття «ідентичність» спочатку з'явилося у психіатрії в контексті опису стану психічних хворих, які втратили уявлення про самих себе і послідовність подій свого життя [8]. Згодом Е. Еріксон довів, що криза ідентичності є закономірним явищем процесу розвитку людини, особливо у період юності, коли молода людина зайнята пошуками себе і свого місця в світі, коли постає необхідність здійснити особистісний вибір [13].

У психології і психіатрії на початку ХХ століття основна увага психологів була приділена стійким, незмінним рисам особистості, спираючись на які визна-

чалися критерії психологічного здоров'я, натомість мінливість, множинність, суперечливість «Я» вважалася відхиленням від психологічної норми. Оскільки на розвитку сучасної психології (особливо практичної психології) позначилися умови мінливості суспільства, швидкі інформаційні потоки, то нестійкі риси особистості почали визнаватися закономірними і природними, а подекуди вони стали ідеалом сучасної розвиненої особистості.

І. Кон зазначав, що сучасна людина не прагне одного разу побудувати і охороняти, підтримувати власну цілісність, а має на меті уникнути стійкої фіксації на якійсь одній ідентичності, мати свободу вибору і бути відкритою до нового досвіду [6]. У ставленні до себе й у творенні себе, за твердженням Е. Гідденса, заміна одних традицій і звичок іншими, стан постійного сумніву на основі множинності джерел знання робить особистість мінливою і вимагає постійної рефлексії [4].

У сучасних психологічних дослідженнях феномен ідентичності розглядається різнопланово: в контексті сучасних психоаналітичних та інших підходів (В. Антонова, В. Буденкова, Т. Яблонська), як феномен структурно визначений і водночас процесуально не завершений (Є. Белінська), під кутом зору її зв'язку з мовними феноменами (М. Гончарова), з точки зору її функціональних характеристик – як психологічний ресурс та основа взаємодії особистості з соціумом (С. Соловійова, О. Іщук), як почуття самототожності та власної істинності (О. Правдивець).

Загалом же у психологічних дослідженнях ідентичність розглядається як центральна категорія «Его»-психології, яка виражає рівновагу між свідомим і несвідомим рівнями психіки, індивідуальним та соціальним аспектами активності суб'єкта. Головна функція ідентичності – *реалізація стабільності* в її об'єктивному аспекті та *змінюваності й варіативності* – в суб'єктивному. Водночас наголошується на необхідності переходу до класичного розуміння ідентичності як «ядра» особистості, відповідального за переживання людиною своєї цілісності, самототожності. Більш наближеними до реальних аспектів функціонування «Я» вважають уявлення про мінливість та варіативність ідентичності [2].

Ідентичність – це баланс між внутрішньо незмінюваною й унікально-неповторною природженою сутністю людини та можливостями пізнання й реалізації цієї природи, яка зумовлює відчуття особистістю своєї цілісності й гармонійності функціонування в соціумі. За словами Е. Еріксона, ідентичність не «створюється» в результаті «перемоги», це не обладунок, не щось статичне і незмінне», а цілісність і безперервність організації життєвого досвіду в індивідуальне «Я», збереження незмінного самоусвідомлення незалежно від змінних ситуативних детермінант і соціальних ролей [13].

Згідно з концепцією Р. Ассаджолі, «Я»-ідентичність – це *постійний процес віднаходження істинного «Я», здорового ядра особистості*, що пов'язано з процесом об'єднання частин дезінтегрованої особистості. За твердженням У. Джеймса, ідентичність особа переживає як стан, настрій або емоцію, що виступає потенційною спонукальною силою до активної дії, хоч і без гарантії кінцевого успіху. Е. Еріксон наголошував: «Людина може багато досягти у своєму житті і навіть створювати благополучне враження, але її внутрішня проблема залишиться нерозв'язаною через те, що вона ніколи не відчуватиме себе самою собою» [13, с. 86].

Е. Фромм стверджував, що більшість людей вагаються між різними системами цінностей, вони ніколи не розвиваються повністю в тому чи іншому напрямку: у них відсутня ідентичність, почуття самототожності, але вони бояться зробити це відкриття. Дослідники майже одноставні в позиції щодо визнання первинності соціальної ідентичності та її опосередкованого впливу на формування особистісної ідентичності.

Термін «ідентичність» означає збіг чого-небудь із чим-небудь, самототожність. Ідентичність є актуальним, постійним, незмінним і водночас динамічним станом переживання Я-цілісності в певних умовах життєвого шляху, *почуттям власної адекватності та володіння особистістю власним «Я» незалежно від зміни ситуації*.

Пошуки ідентичності – це спроба зрозуміти, яким способом людина в реальному житті, в життєвій ситуації протистоїть ситуації невизначеності [6]. Ситуація безперервних життєвих змін спонукає людину до змін, усвідомлення необхідності змінювати себе, а отже і свої уявлення про себе. Водночас постає необхідність зберегти власне «Я» стабільним, незмінним незалежно від ситуативних умов, що слугує збереженню психічного здоров'я, почуття власної гідності, самототожності й самоцінності. Ключовою для формування сталої ідентичності Е. Еріксон вважав її кризу, яка вперше відбувається у той період життя, коли необхідно здійснити рішучі кроки, ухвалити життєво важливі рішення, відмовитися від звичної стабільності життя і самосприймання на користь змін, які повинні прийти у життя особистості в період ранньої юності [13].

Я-ідентичність формується під впливом неусвідомлюваних чинників (дія латентних захисних механізмів психіки – інтросекція, ідентифікація, відчуження у досвіді раннього дитинства), соціальних впливів, особливостей когнітивного стилю особистості, а також завдяки свідомим зусиллям, а саме розвитку здатності формувати установку на себе, здійснювати інтроспекцію та самопізнання. Процес набуття ідентичності в сучасних реаліях ускладнюється через життя у високотехнологічному суспільстві, яке висуває високі вимоги до особистості, коли тривалий період навчання й підготовки до життя у поєднанні зі швидкістю соціальних змін не сприяє формуванню зрілої Я-ідентичності [11].

У сучасних дослідженнях йдеться про те, що вживання поняття ідентичності в класичному сенсі віднаходження єдиної незмінної суті «Я», самототожності не може бути застосоване до сучасних людей, оскільки необхідність досягнення стану самототожності (яка і є провідною характеристикою ідентичності) втрачає свою актуальність. Адже процеси глобалізації сучасного суспільства з його інформаційними потоками, нескінченними змінами і трансформаціями висувають нові вимоги до особистості – бути поліідентичною, прагнути до персоналізації й суб'єктивного самовираження, бути здатною у будь-який момент відмовитися від сформованої сталої Я-ідентичності під впливом нової інформації.

Проблема мінливості й стійкості ідентичності визначається як центральна й актуальна у сучасному науковому дискурсі. Ще У. Джемс зазначав, що термін «тотожність особистості» як синонім ідентичності виражає не завершений стан чи абсолютну цілісність особистості, а процес часткових змін, що призводить до формування стійкої ідентичності з тенденцією до подальших змін.

Дослідник виокремив стабільні й нестабільні складники ідентичності. Нестабільні визначаються внутрішніми характеристиками й біологічними потребами людини, стабільні – соціальними чинниками. Сучасна російська дослідниця Е. Белінська зазначає, що нині не існує єдиного погляду на те, чи є уявлення людини про саму себе константою особистості, її незмінним «ядром», чи ідентичність мінлива і множинна, з опорою на суб'єктивність, свободу волі й вибору сучасної людини.

Стійкість і мінливість ідентичності – це баланс незмінного підконтрольного самій людині «ядра» та мінливих відносин з іншими, що передбачає досягнення узгоджених (неконфліктних) соціальних «Я» або зміцнення персонального «Я». «Лабіринти ідентичності» засновані на суперечності: до особистості висувається вимога

бути автономною, не залежати від власних соціальних ролей, спиратися виключно на внутрішній ресурс, що породжує протиставлення ідентичності і самої людини [1]. В окремих дослідженнях кінця минулого століття, присвячених психології особистості, розглядається тріада «стабільність – мінливість – психологічна стійкість».

Стабільність і мінливість процесів, станів і властивостей людини розглядаються як фундаментальні характеристики психіки. Стабільність інтерпретується як тенденція до психічного збереження в мінливих умовах дійсності, що створює константу поведінки людини, спрямовує її дії і вчинки. Водночас стабільність може перетворитися на психічну інертність із тенденцією до дезадаптації в умовах, які змінилися.

Мінливість особистості визначається як тенденція до зміни стереотипів поведіння, вона може визначати як динаміку особистості, так і призводити до її хаотизації. Було заявлено про необхідність введення принципово нової психологічної категорії, яка дозволила б об'єднати категорії стабільності й мінливості особистості в якісно нове поняття – психологічна стійкість особистості [9].

У психологічних дослідженнях підкреслюється провідність її динамічного аспекту, а ідентичність визначається як *спрямованість особистості*. Спрямованість як динамічна система установок і тенденцій, потреб і мотивів, інтересів та ідеалів реалізується у предметних відношеннях і поведінці людини, що виявляється у процесі спілкування через перцептивний, емоційний і когнітивний плани сприйняття людиною реальності.

Л. Шнейдер наголошує: «Ідентичність – динамічна структура, яка розвивається й переструктурується протягом усього життєвого шляху людини, причому цей розвиток відбувається нерівномірно, характеризується сильним прагненням до визначення ідентичності й руйнівністю наслідків її втрати для людини» [12, с. 19]. Динамічний аспект ідентичності представлений через індивідуальну неповторність самоставлення людини, статичний – у її сталій, інтеграційній функції «Я». Динамічний (процесуальний) аспект ідентичності пов'язують із явищем самоорганізації у психіці, що забезпечує динаміку особистісного розвитку і має вияв в умінні суб'єкта розв'язувати актуальні життєві проблеми. Статичні аспекти ідентичності забезпечують незримий «проект» самореалізації.

Пошук Я-ідентичності пов'язаний із переживанням себе у гармонійному зв'язку зі світом. Особистісна ідентичність розглядається як соціальна репрезентація, що асимілює поширені в суспільстві стереотипи й уявлення про особистість. К. Ясперс визначає ідентичність як один із чотирьох формальних аспектів самосвідомості: усвідомлення своєї активності, усвідомлення своєї унікальності й автономності, усвідомлення стабільного ядра власного «Я», усвідомлення своєї відмінності від інших та світу [14]. У складних, екстремальних життєвих ситуаціях (катастрофа, війна) ідентичність руйнується, після пережитого людині доводиться заново її будувати, символічно перероджуватися і відроджуватися.

Межі, в яких людина відчуває свою єдність, самототожність, мінливі. Усвідомлення людиною власної ідентичності передбачає розуміння того, що «я залишаюся тим, ким був завжди». Формується *сукупність установок, спрямованих на себе* як особливий спосіб самосприйняття. За твердженням К. Ясперса, людина здатна усвідомити, що змінюється, що стан її «Я» нині вже не той, що раніше, і водночас вона не усвідомлює власну ідентичність.

М. Берзонски вказує на залежність сталої Я-ідентичності від уміння і готовності орієнтуватися в зростаючому потоці інформації, що виявляється у ставленні суб'єкта до інформаційного потоку. Ідентичність особистості має свій інформаційний

стиль. Так, деякі люди прагнуть отримати максимум інформації, перш ніж ухвалити рішення в ситуації вибору [16].

Результати глибинно-психологічної практики доводять, що «Я» суб'єкта – це не лише апарат, який склався на основі свідомості з її системою сприйняття, а й внутрішнє утворення, в яких беруть участь імпульси підсвідомості й неусвідомлювані захисні механізми психіки, а саме інтроекція оцінок значущих людей дитинства, ідентифікація зі значущими людьми або ідеалами, витіснення неприйняттого для «Я» (травматичного) змісту тощо.

Згідно з дослідженнями Т. Яценко, «Я» має об'єктивні закономірності функціонування, які енергетично забезпечуються підсвідомим на латентному рівні поза контролем свідомості [15, с. 280]. У формуванні Я-ідентичності беруть участь захисні механізми ідентифікації-відчуження, співвідношення яких породжує баланс або кризу ідентичності.

Коли ситуація знайома, ідентифікаційні процеси переважають і можуть набувати ознак стагнації: людина уникає змін, невизначених ситуацій, особливо тих, які можуть змінити уявлення про себе. Коли ж ситуація зазнає природних змін, людина відчуває кризу, вона «вибита з колії», зростає відчуження, ізоляція (тенденція «від людей»). Подолання кризи відбувається через внутрішній конфлікт, внаслідок якого відбувається досягнення нової ідентичності (інтеграція на більш високому рівні) або повна її втрата (дезінтеграційні процеси особистості, регрес).

Взаємозв'язок статичних і динамічних аспектів Я-ідентичності у поведінці особистості виявляється у тенденції до *збереження емоційного, когнітивного, поведінкового резонансу з іншими людьми й водночас у тенденції відстоювання власних особистісних кордонів*. Людині притаманна базова потреба в окресленні меж власної автономії шляхом встановлення впорядкованих соціальних обмежень.

Зберегти Я-ідентичність, на переконання С. Соловйової, – це не перетворитися на своєрідний інструмент для обслуговування оточуючих, на декорацію, на тлі якої відбуваються події життя інших людей [10]. Допомогає у цьому сформоване відчуття поваги до власного «Я», усвідомлення необхідності збереження певної дистанції з іншим, здатність не втрачати власне «Я» під впливом ідентифікації з іншим, не втрачати індивідуально-неповний шлях життєвої самореалізації.

Оптимальне почуття ідентичності переживається як почуття психосоціального благополуччя, зростаючої емоційної інтеграції, що призводить до впорядкованості «Я». Ознакою такого благополуччя є здатність особи до «розтотожнення» з собою, усвідомлене ставлення до власного «Я», здатність людини сприймати свою поведінку і життя як взаємопов'язаний процес, вміння передбачати установку партнера по спілкуванню, поглянути на себе з точки зору партнера.

На заваді усвідомленню Я-ідентичності стає особистісна проблема – неусвідомлювана внутрішня суперечність, внутрішній конфлікт, який не може бути самостійно розв'язаний суб'єктом через неусвідомленість його глибинних витоків. Надмірна фіксація на собі, а саме на дефіцитарних аспектах власного «Я», може призвести до утворення псевдоідентичності – ригідного незмінного (нерідко деструктивного) уявлення про себе з вираженим опором до змінювання.

Існує зв'язок ідентичності з формуванням «прогресивної» статички у психіці та поведінці суб'єкта. Прогресивні аспекти ідентичності передбачають певні *усталені типи самовідчуття* суб'єкта, які ґрунтуються на реалістичних прогресивних засадах, розумінні й прийнятті власної природи, соціальній самореалізації, відповідності реальності поведінки персональним особистісним стандартам самосприйняття [7]. Бути

ідентичним означає переживання особою своєї цінності в контексті соціуму, усвідомлення своїх особистісних якостей і унікальності, відчуття власного буття як прогресивно стабільного, переживання цілісності життя. Водночас ідентичність не є суто соціальною установкою через складність і суперечливість тих психічних факторів, які беруть участь в її утворенні.

Я-ідентичність – це тенденція до змінювання й самостановлення на засадних основах «прогресивної статичності» особистості. Сформована ідентичність передбачає наявність *стабілізованих уявлень суб'єкта про себе, що супроводжуються відчуттям психологічної сили «Я», внутрішньої цілісності, послідовності поведінки, відповідності своїх намірів і поведінки*. Такі характеристики узгоджуються з критеріями психологічної відкорегованості суб'єкта, що набуваються в результаті особистісної психокорекції [15]. З огляду на результати досліджень, які визнають статичні й динамічні аспекти ідентичності, а також враховуючи провідну роль рівноваги в функціонуванні психіки, вважаємо за доцільне визначення Я-ідентичності як суб'єктивно-об'єктивного стану – психологічного стану балансу «Я».

Висновки. Я-ідентичність є актуальним, постійним і водночас динамічним станом сучасної людини, що переживається нею як відчуття Я-цілісності в певних (часто кризових) умовах життєвого шляху. На функціональному рівні Я-ідентичність виконує дві функції: саморегулювання, тобто приведення себе в оптимальне функціонування у поточній ситуації, та підтримання сталого позитивного образу «Я», незалежного від ситуації. Сформована Я-ідентичність покликана урівноважити самоставлення (внутрішній світ самосприйняття) й самопрезентацію (адекватність виконуваних ролей у соціальній системі).

Стала, зріла Я-ідентичність є результатом самопізнання й особистісної психокорекції, вона пов'язана з принциповою неможливістю досягнення абсолютної й статичної точки самовизначення, самототожності. Це динамічний і багаторівневий процес, який передбачає здатність до саморозуміння; усвідомлення ролі захисних механізмів психіки, раннього дитячого досвіду, значущих ідентифікацій з іншими у формуванні статичних особливостей Я-ідентичності; здатність переживати динаміку особистісної кризи, яка супроводжується дезінтеграцією психіки, та здійснювати пошукову поведінку в напрямі досягнення нової Я-ідентичності на більш високому рівні розвитку.

У формуванні Я-ідентичності беруть участь імпліцитні базисні переконання суб'єкта щодо зовнішнього світу й образу власного «Я», які започатковуються в ранньому дитинстві у процесі взаємодії зі значущими дорослими. При цьому особливості ранніх інтроєктів та ідентифікацій формують вихідні основи почуття ідентичності. Розвиток зрілої ідентичності зумовлений звільненням від інфантилізму, вивільненням спонтанної ініціативи й почуття мети для виконання «дорослих» завдань, що передбачає (але не гарантує) самореалізацію особистості.

Динамічний аспект ідентичності представлений через індивідуальну неповторність самоставлення людини, статичний – у її сталій, інтеграційній функції «Я». Досягнення стійкої ідентичності як «прогресивної» статичності психіки передбачає нівелювання внутрішніх суперечностей і конфліктів через пізнання суб'єктом стабільних, інфантильно детермінованих виявів своєї психіки, які вступають у суперечність із його ж свідомими намірами.

Прогресивна статичність Я-ідентичності – постійність, визначеність, несуперечливість, відповідність внутрішній суті (втраченій під впливом соціалізації і недосконалої виховної впливів), автентичність людини власній глибинній природі. Дина-

мічність Я-ідентичності виявляється у тому, що зміст психіки завжди переноситься у простір взаємовідносин, повсякчас відбуваються проєкції власного «Я» на інших людей, зміст яких без допомоги об'єктивного спостерігача (психолога) часто не може бути усвідомлений особою. Стійкість Я-ідентичності – це усталеність оптимального функціонування і психологічного благополуччя особи, що пов'язано зі стійким почуттям внутрішньої цілісності й гармонійної зінтегрованості із соціальними вимогами; це *базисна установка на себе, доступна інтроспекції*.

Список використаної літератури

1. Белинская Е.П. Изменчивость Я: кризис идентичности или кризис знания о ней? *Психологические исследования*, 2015. № 8(40). URL: <http://psystudy.ru>.
2. Белинская Е.П. Современные исследования идентичности: от структурной определенности до процессуальности и незавершенности. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Психология и педагогика*, 2018. Т. 8. Вып. 1. С. 6–16.
3. Буденкова В.Е., Савельева Е.Н. Идентичность как предмет теоретико-методологического анализа: модели и подходы. *Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение*, 2016. № 1(21). С. 31–42.
4. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь. Москва : Издательство «Весь мир», 2004. 120 с.
5. Гончарова М. Роль мови у формуванні різновидів ідентичності. *Мова і суспільство*, 2015. Вип. 6. С. 60–69.
6. Зінченко О.В. Особливості вияву основних потреб особистості в інтервалі 17-19 років і їх зв'язок із кризою ідентичності. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*. 2012. Вип. 38. С. 90–97.
7. Іваненко Б.Б. Статичні й динамічні властивості психіки особистості : монографія. Черкаси : Вертикаль, 2010. 352 с.
8. Кон И.С. В поисках себя. Личность и ее самосознание. Москва : Политиздат, 1984. 335 с.
9. Крупник Е.П. Проблема психологической устойчивости. Психологические аспекты социальной нестабильности / под ред. Б.А. Сосновского. Москва : МПГУ. 1995. С. 27–51.
10. Соловьева С.Л. Идентичность как ресурс выживания. *Медицинская психология в России*. 2018. Т. 10. № 1. С. 5.
11. Хьелл Л. Теории личности. Основные положения, исследования и применение. Санкт-Петербург : Питер, 1997. 606 с.
12. Шнейдер Л.Б. Личностная, гендерная и профессиональная идентичность: теория и методы диагностики. Москва : Московский психолого-социальный институт, 2007. 128 с.
13. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / пер. с англ.; общ. ред. и предисл. А.В. Толстых. Москва : Прогресс, 1996. 344 с.
14. Ясперс К. Общая психопатология. Москва : Практика, 1997. 1056 с.
15. Яценко Т.С., Іваненко Б.Б. Психологічна наука і практика: особливості статичних і динамічних характеристик несвідомого в контексті практичної психології. *Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць*. Київ, 2006. Вип. 1. С. 276–285.
16. Berzonsky M. Identity formation: The role of identity processing style and cognitive processes. *Personality and Individual Differences*. 2008. Vol. 44. P. 645–655.
17. Breakwell G.M. Resisting representations and identity processes. *Papers on Social Representations*. 2010. Vol. 19. P. 6.1–6.11.

I-IDENTITY OF PERSONALITY: STATIC AND DYNAMIC ASPECTS

Bohdana Ivanenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
2a, Academician Glushkova Avenue, Kiev, Ukraine, 03680
e-mail: dana.ivanenko27@gmail.com*

In the article, the phenomenon of self-identity in its static and dynamic characteristics is considered. Scientific works are analyzed, the results of which gave ground to assert that in modern psychology there is a steady tendency to include this phenomenon in other psychological (and not only psychological) phenomena, as well as considering identity in the context of social phenomena occurring in modern society. The article shows that the leading influence on the formation of self-identity is exerted by unconscious mechanisms of the psyche – introjection, identification, alienation in the experience of early childhood.

Mature self-identity implies a strong sense of inner integrity of the individual and harmonious integration with social requirements. Internal obstacles often hinder the formation of a mature self-identity – in particular, a personal problem, unconscious internal contradiction, internal conflict, which cannot be resolved by the subject due to their deep origins.

In this case, excessive fixation on the deficient aspects of one's own self causes deviations from reality, distortions in the evaluation of one's own self. Finding the subject's own self-identity is associated with experiencing oneself in harmony with the world, involves the ability to self-analysis and self-understanding. It is proved that self-identity has two leading functions. The function of stabilization is to preserve the feeling of self-integrity in the changing conditions of the individual's way of life.

The dynamic function is the balancing of self-relation (inner world) and self-presentation of the personality, gradual and multilevel cognition of one's own "I", personal change, and self-actualization based on internal formed standards of mental life. On the functional level, self-identity provides self-regulation, ie bringing oneself to optimal functioning in the current situation and maintaining a stable positive image of "I" regardless of the impact of the situation. It is shown that the dynamic aspect of the manifestation of identity is represented through the individual uniqueness of human self-assembly, static – in its permanent, integrative function "I". Progressive static self-identity is a deep knowledge of one's own psychological essence, the ability to interact harmoniously with society, the correspondence of the individual's intentions to his real actions.

Key words: formed identity, achieved identity, statics and dynamics of psyche, personal problem, conscious and subconscious levels of psyche, self-identity, directivity of personality, progressive attitudes.